

Canun Marug

БАЗИМАН

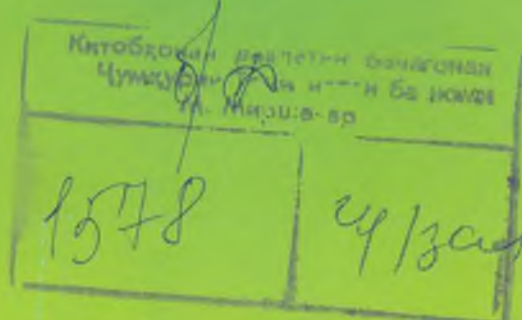
КИТОБРО ДАР МУҲЛАТИ ҚАЙДШУДА
БАРГАРДОНЕД

ҶДММ «Ҳоҷӣ Ҳасан»

Salim Machid
© 25

Салим Маҷид

БАЙТАЛ

Душанбе
«Маориф ва фарҳанг»
2009

ББК 84тоҷик 7-4
М -50

М -50. Салим Маҷид. Байтал, - Душанбе, “Маориф ва фарҳанг”,
2009, 20 саҳ.

Мундариҷа

Шикори рӯбоҳ	3
Лонаи мусичаҳо.....	6
Гови якрав.....	8
Гурбаи гурусна.....	10
Сайёд.....	12
Байтал.....	14
Парастуҳои Суруш.....	16

ISBN 97899947-58-50-0

©“Маориф ва фарҳанг”, 2009

ШИКОРИ РҶБОҲ

Аз ин воқеа чанд сол гузашта бошад ҳам он ҳеҷ аз ҳаёлам намеравад. Ҳамин, ки дар бораи рӯбоҳ, ё афсонаи “Рӯбоҳи ҳилагар”-ро шунидам боз он воқеаи мудҳиш пеши рӯям меояд.

Ин дам меҳоҳам ба одамон фаҳмонам, индо кунам, ки ин мо – инсонҳоем, ки рӯбоҳро ҳилагару морро газанда ва хирсро бефаҳм гуфтаем. Он рӯзи наҳс бо дӯсти шикорчиям дар паҳнои дара мегаштем. Дар ин марғзор диққати маро бештар гулу буттаҳо, ниҳолакони зебо, чашмаҳои мусаффо мекашид.

Гоҳ-гоҳе ба суханҳои шикорчӣ гӯш меодаму ҳайрон мешудам. Ё исбот кардани мешуд, ки шикор кайфияту ҳаловати хоса дорад. Нав аз ҳамгаште мегузаштем, ки ногоҳ рафики шикорчиам ҳудахро паҳлуи санги азиме руст карда, маро таъкид намуд: ин ҷо бошам...

Бинам дуртар рӯбоҳи зардчатобе ки қариб ба сағ монанд аст, ҳамроҳи бачаҳош бемалол сайругашт дорад. Рӯбоҳ чунон зебо роҳ мегардад, ки ҳаваси кас меояд. Ҳамон вақт низ беихтиёр афсонаи халқии “Рӯбоҳи ҳилагар” ба хотирам расиду ҳайрон шудам. Ҳис накардам, ки чӣ гуна шикорчӣ рӯбоҳро ба нишон гирифт.

Танҳо даме, ки садои тир ба атроф гулгула андохта хомӯширо ҳалалдор намуд, ба худ омадам. Шикорчӣ хурсандона аз ҷояш хеста, пеш давид. Дидам, ки рӯбоҳ дар хун ғарқ шуда печутоб меҳӯрд. Меҳост фарзандонашро начот диҳад. Хун ҳамоно аз бари гарданаш ҷорӣ буд. Дӯсти шикорчиям маро низ ба онҳо наздик мебурд. Рӯбоҳбачаҳо бо гиряву нола модарро бӯй кашида сипас рӯ ба гурез ниҳоданд.

Ҳангоме ки ба назди рӯбоҳи захмин расидем, манзараи мудҳише ошкор шуд. Рӯбоҳ дар хуни худаш тапида тоб меҳӯрд, фукашро ба замин зада нияти хестан мекард. Шикорчии беинсоф яку якбора бо камони дасташ ба фарқи сари рӯбоҳ кӯфта нидо кард:

— Бин, ин лаънатиرو, чи хел фиребгару айёр аст. Агар ҳозир накушемаш, боз гурехтанаш мумкин.

Ин лаҳза ҳис кардам, ки на рӯбоҳи захмини дар хоку хун чӯлида, балки шикорчии беинсоф ҳилагар будааст. Ҳилаи шикорчӣ ҳазору як маъно дошт, маълум набуд, ки рӯбохро барои пӯсташ шикор кардааст ё барои овозаю дарвозааш. Шикорчӣ нигоҳи хунукашро аз чонкании рӯбоҳ дур карда боз мегуфт: “Оҳ, рӯбоҳи ҳилагаре!”

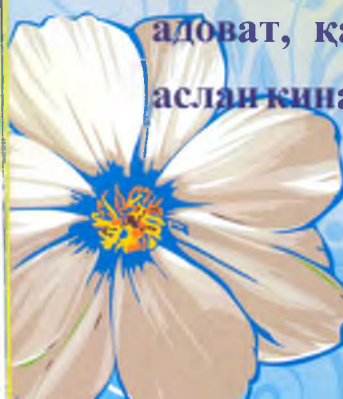

ЛОНАИ МУСИЧАҲО

Каримҷон ҳар саҳар бо садои хушу гувори “ку-ку-ку”-и мусичаҳо аз хоб бедор мегашт. Пеш аз мактаб рафтаниш як бор ба лонаи мусичаҳо, ки дар токи болохона ҷойгир буд, назар афкаида, бо дили пур дастурӯй шуста, баъди ҷойнӯшӣ мактаб мерафт. Ин саҳарӣ Каримҷон овози шиноси “ку-ку-ку”-и мусичаҳоро нашонид. Дилаш яке ганда шуд. Зикӯ бо хоҳири парешон дарав ба токи болохона нигоҳ карду дуд аз димоғаш баромад. Қариб гирия кунад. Кадам дилсӣёҳе ҳасу паҳолҳои лонаро партофта, онро вайрон кардааст.

Каримҷон дигар мусичаҳоро надид. Фаҳмид, ки онҳо аз одамон саҳт ранҷидаанд. Чӣ разилӣ, — фикр кард ӯ. Магар ин паррандаҳои беозор ҷон надоранд. Онҳо ба одамон чи бадӣ кардаанд, ки ҷунин ҷазо дидаанд?

Имсол баъди боронгариҳо ҳаво гарм шуд. Як саҳарӣ ҳанӯз офтоб набаромада буд, ки Каримҷон овози шиносро шунид. Аз ҷояш як қад парида ҳест, “ку-ку-ку”-и мусичаҳои шинос ҷун оҳанги дерина ӯро берун овард. Каримҷонро ҳеҷ бовариаш намеомад. Охир мусичаҳо паст парида, ба токи болохона ҳасу паҳол мекашонданд. Писарак ба лонасозии мусичаҳо зеҳн монда меҳост фаҳмад, ки азми онҳо қавист ё дудилона. Дид, ки бо ҳавас лонаи худро дуруст мекунад. Аз дил гузаронд, инсонҳоянд, ки ба якдигар кинаву адоват, қасосгириро мепарваранд, аммо ҷонварону паррандагон аслан кина намегиранд. Боз ҳона месозанд “ку-ку-ку”...

ГОВИ ЯКРАВ

Баъди марги холаи Раҳима модагов яку якбора дигар шуд. Бовар куиед бачаҳои азиз, охир ман иештар медидам, ки гови пир чӣ гуна орому осуда буд. Дар рӯи ҳавлӣ, алафро кавша карда, лаҳзае аз соҳибаш холаи Раҳима ҷудой надошт.

Кампир ҳам онро медӯшиду ҳам обу алафаш медод. Модагов ба ғайр аз холаи Раҳима дигар касеро наздикаш наmemонд.

Як ҳафта боз гов безобита, гарангу қаҳролуд аст. Гоҳе ба ёди соҳиби бовафояш баоси боаламе намуда, ба замин пой мекӯбад. Гӯсолаи хурдсолашро низ ҳаёле фаромӯш кардааст. Коху об ҳам намерӯд. Якравии модагов ҳеҷ тамом намешуд. Баъди як-ду рӯзи дигар гӯсолаашро низ роҳ наmedодагӣ шуд. Акнун макондани гӯсолача ва дӯшидани модагов тамоман мушкил гашт.

Чанд маротиба ҳаққу ҳамсояхо хостанд говро бо роҳи зӯрӣ мутеъ созанд. Лекин модагови пуртаҷриба дарав чизеро мефаҳмид, ки думашро хода карда чор тараф метохту гардан намефурувард.

Як рӯз соҳиби ҳавлӣ бо дӯстонаш нохост ба модагов ҳучум карда, ғайричашмдошт онро ба замин афтонда дасту пояшро маҳкам бастанд. Келини хона аз тарсу ваҳм ба модагов наздик нашуд. Барои он, ки шири гов ба замин нарезад, говдӯш лозим буд. Говдӯше, ки модагов ўро роҳ диҳад. Ин дам яке аз духтари хурдии кампири Раҳима, ки чанде пеш ба шавҳар баромада буд, дар ҳавлӣ пайдо шуд. Бо дидани рӯи духтарак нигоҳи модагов дигар хел шуд. Акнун ҳайвон оҳиста-оҳиста нафас кашида, нигоҳи имдодҷӯёнаашро аз духтараки шинос намеканд.

Духтари раҳматӣ чизеро фаҳмид, ки омада говро дӯшид. Сатили пурширро ба гӯшае гузоштанд. Вақте ки банди пой говро кушоданд, ҳайвон орому осуда метофт. Аҷаб, вай назди гӯсолааш нарафт, балки пеши духтарак омад. Дастони ўро лесид баос кард.

ГУРБАИ ГУРУСНА

Гурбаяк хайрон аст. Як рӯз боз дав-давои дар ҷустуҷӯи модарчон аст. Гурбаяк чор тараф медавад. Намедонад кучо, назди кӣ равад, сурогаи модарашро пурсад.

Мияв-мияв. Очачон. Гирякунон мерафту гуруснагӣ азобаш медод. Гурбаи майдаяк аз миёни буттаю ниҳолак гузашта, қад роҳ расид, бо сад умед ба одамон нигоҳ кард. Дид, ки касе ба ӯ таваҷҷӯҳ надорад, хайрон шуд, ҳеҷ ақли кӯдаконааш намегирифт, ба суолаш посух намеёфт. Чаро инсонҳо низ ӯро намебинанд. Охир ман гуруснаам, фикр кард гурбача...

Худашро тағи пои чанд роҳгузар бурд, зада пешаш карданд. Ноилоҷ гашт. Аммо гуруснагӣ ҳолашро ба танг овард. Садои раҳмовари мияв-мияв, Обидҷони шашсоларо назди гурбача овард. Обидҷон зуд аз хонааш шир овард. Пишакча бо ҳаросу таҷҷуб резаҳои нону ширро фуру бурд. Гурбачаи аллакай нимсершуда, акнун нигоҳашро аз Обидҷони хурдакак намеканд.

Гурбача хайрон буд, ки чӣ тавр ин писараки сода гуруснагии вайро фаҳмиду калонсолҳо не. Гурбачаи майда суолҳои бисёр дошт. Меҳост аз Обидҷон дар бораи одамон, рафтору кирдори онҳо пурсон шавад. Аммо намедонист чӣ гуна ӯро фаҳмонад. Дилу бедилон аз қафои Обидҷон равон шуд. Боварӣ дошт, ки соҳиби наваш ҳаргиз ӯро озор намедиҳад ва гуруснааш намемонад...

САЙЁД

Аввалҳо ҳамдеҳаамон Шодисайёдро дӯст медоштам. Ҳамин ки ин шикорчии часур ба мо бачаҳо наздик мешуд, хурсандию шодии ҳамсабақон боло меҳест. Охир сайёд як нақлу саргузаштҳое мекард, ки мо ҳафтаҳои дароз онро муҳокима мекардем.

Маълум буд, ки Шодиамак дӯстдори табиат, иабототу ҳайвонот мебошад. Соатҳои дароз дар бораи кӯҳу камар, иабототу ҳайвонот нақлу ҳикояҳои ширин менамуд. Ман ҳаёл мекардам, ки шикорчӣ бешубҳа дӯстдори табиат мебошад.

Боре Шодиамак маро ҳамроҳаш ба шикор бурд. Ҳини аз бари талу пуштаҳо гузаштан сайёд бепарво менамуд, ӯ чолокона роҳ гашта беҳато ҷонваронро ба нишон мегирифт. Ҳини дамгирӣ нақл кард, ки барои мерган шудану беҳато ба нишон расондан вай ҳар моҳ магзи сари ягон заргӯшро ҷӯшонда меҳӯрад.

Мана ҳамин хел шикорчӣ шудаам, ки ҳини ба нишон гирифтани дастонам асло намеларзанд. Баъди чанд вақт як заргӯше ба чаши расид. Сайёд дарҳол диққат нишаста ҷонварро ба нишон гирифта беҳато парронд. Ӯ заргӯши ғанимат гирифтаашро пӯст канда магзи сари онро бо иштиҳо то охир фуру бурд. Баъди ин воқеаи даҳшатбор дилам ба тамоми аз шикорчӣ монд. Акнун ман ба нақлҳои ӯ дар бораи зебӣ, табиат боварӣ надоштам. Ҳарзамон пеши назарам ҳамон рӯзи наҳс ба ҷилва меомад. Ҳаёлам то ҳол шикорчии мағрур магзи сари заргӯш меҳӯрад, то ин ки ҳангоми нишон гирифтани дастонаш наларзанд...

БАЙТАЛ

Дар бораи аспҳо бисёр чизҳоро медонистам, хонда будам, ки байтал хислату зиндагии начибе дорад. Лекин аз наздик дар кӯхистони дурдаст бо галаи аспҳо дучор шудам. Дар ин фасли зебои сол - баҳори нозанин, ки айёми зоидаи байтал мебошад, галаи аспҳо беист шиа кашида, байталеро миёнагир доштанд. Аспҳо бо навбат сару гардани байталро лесида намегузоштанд, ки байтал танҳо монад. Байтали бордор низ безобита буд. Шиакашон болову поён мешуд. Худашро тилтонда бекарорӣ мекард.

Баъди чанд соате байтал таваллуд карду аспҳои доя аз вай дур шуданд, куррачаи нав ба дунёомадаро байтал мелесид. Байтал ҳар замон ба замин пой кӯфта бо қаҳру ситеза шиа мекашид. Ҷонзотеро наздики чигарбандаш наместонд...

Тойча базӯр синаи байталро кофта ба серӣ макиду дар назди модар дароз кашид. Тойча акнун хоб буд...

Танҳо баъди як рӯз дидам, ки тойча часту хезкунон рӯи сабзаҳо медавид.

Пайдо шудани тойча ҳамаи галаи аспҳоро хурсанд намудааст. Акнун аспҳои рамузфаҳм тойчаро ихота карда завқ мебаранд. Онро хорумол карда, барои ба гала пазируфтаниш шоду мамнун мегарданд.

Тойча акнун аъзои ҳамин гала гардид, нашъаи озодиро чашид, ки думахро хода карда медавид. Меҳост, ки зудтар ба галаи аспҳо ҳамроҳ шавад, ҳаёташро аз нав оғоз намояд...

ПАРАСТУҲОИ СУРУШ

Сурушчони майда як фасли баҳорро дӯст дошт. Хурсанд шуд, ки айёми гулу лӯла аввалин маротиба бо селай парастуҳо ошноӣ пайдо кард. Ин паррандаҳои зебо болои хонаи Сурушино чарх зада поёнро хеле тамошо карданд. Сурушчон хайрон-хайрон ба онҳо нигоҳ мекард, болзанӣ, сайру гашти паррандаҳо ўро ба таачҷуб овард. Нафаҳмид, ки онҳо барои лонасозӣ чоеро чустучӯ доранд. Ду фароштурук “сурудхонон” дохили хона шуданд гӯё фаҳмиданд, ки Сурушчон бачаи беозор аст.

Дар ҳақиқат аз омадани парастуҳо Сурушчон хурсанд шуд, гӯё болу пар баровард, ки тирезаи пешайвонро кушод, то онҳо бемалол парвоз намоянд. Паррандаҳо дар шифти пешайвон лона сохтанд. Сурушчон ба онҳо одат кард. Ҳар пагоҳӣ пашша, хомӯшак ва дигар хашарот дошта дар қуттича чой мекарду то бегоҳ ба парастуҳои нав таваллудшуда меҳўронд, ба онҳо об медод.

Чўчачаҳои парастуҳо калонтар шуда парвоз мекардагӣ шуданд. Як ҳафта боз фароштурукчаҳо чик-чиккунон гирди ҳавлӣ парвоз доранд... Онҳо болои симчўби кўча нишаста ба Сурушчон бо миннатдорӣ менигаристанд.

Парастуҳо намехостанд, ки манзили Сурушчонро тарк намоянд. Онҳо бо ин писараки доно унс гирифта буданд. Фароштурукчаҳо шодикунон поён парвоз карда гирди сари Сурушчон чарх зада гӯё мерақсиданд. Ин дам очапарастуи калон пайдо шуда онҳоро наздаш даъват кард. Байни худ ким-чӣ гуфтанду боло париданд. Фароштурукчаҳо ҳеҷ майли рафтан надоштанд, аммо қонуни табиат онҳоро аз рӯи ҳавлӣ торафт дур мебурд.

Сурушчон бо онҳо хайрухуш дошт, ҳарчанд ҷудой мушкил буд, аммо азми кард, ки то баҳори дигар дўстони худ - парастухоро мунтазир мешавад.

САЛИМ МАЦИД

БАЙТАЛ

Муҳаррир
Муҳаррири техникӣ
Рассом
Тарроҳ

Н. Зайниддинов
А. Камолов
С. Имоддинова
Л. Юнусова

Ба матбаа 12.01.09 супорида шуд. Ба чопаш 20.05.09 имзо шуд.
Андозаи 60x84 1/8. Коғазӣ офсетӣ №1. Чопи офсетӣ. Гарнитурани
адабӣ. Ҷузъи нашрию ҳисобӣ 2,5 ҷ/ч. Адади нашр 5000 нусха.
Супориши № 08/08

Муассисаи нашриявии «Маориф ва фарҳанг»-и
Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон.
734018, ш. Душанбе, кӯчаи Н. Қарабоев, 17.
Тел: 233-93-97, тел/факс: 233-93-97.
Email: najmiddin64@mail.ru

